
Introduktion

Vinternumret av *Arbetsmarknad & Arbetsliv* inleds med en artikel om sambandet mellan familjepolitik och kvinnors och mäns ställning på arbetsmarknaden. Det är de två ekonomerna **Anita Haataja** och **Anita Nyberg** som jämför Finland och Sverige ur detta perspektiv. Finland och Sverige brukar i internationell jämförande forskning betraktas som tvåförsörjarsstater, vilket innebär att såväl mödrar som fäder ska kunna förena lönearbete med familjebildning och barnomsorg. Sedan 1970-talet har i båda länderna förts en politik för att underlätta detta bland annat genom föräldraförsäkring och offentligt finansierad barnomsorg. Under 1990-talet drabbades dock båda länderna av ekonomisk kris och familjepolitiken förändrades. I såväl Finland som Sverige infördes vårdnadsbidrag, vilket sänker kostnaderna för att själv ta hand om barnet hemma. I Sverige var vårdnadsbidraget tillgängligt under mycket kort tid, medan det i Finland i viss utsträckning fanns tillgängligt redan på 1980-talet och finns kvar också idag. I artikeln undersöks om den ekonomiska krisen kombinerat med förändringar i familjepolitiken försvagade tvåförsörjarmodellen i de två länderna under 1990-talet. Resultaten tyder på att tvåförsörjarmodellen generellt sett försvagades under perioden, och mer i Finland än i Sverige. Ser man till olika kategorier i de två länderna så stärkte de sammanboende mödrarna med skolbarn sin position, medan situationen för ensamstående mödrar med förskolebarn försämrades dramatiskt. Detta gällde särskilt i Finland. De bägge författarna avslutar artikeln med att ställa frågan:

Vad händer om sysselsättningen också i framtiden förblir låg och arbetslösheten hög, finns det då en risk att det växer fram en kategori bidragsberoende, ensamstående småbarnsmödrar – något som finns i många länder – också i Finland och Sverige?

I början på 2000-talet har ett flertal finans- och redovisningsskandaler inträffat i USA, inom EU och även i Sverige. Energi-jätten Enron i USA försattes i konkurs efter en sådan skandal och i Sverige har försäkringsbolaget Skandias oegentligheter inom ramen för olika bonusprogram avslöjats. Dessa affärer har gjort att en intensiv diskussion om styrning av aktiebolag, eller med den anglo-amerikanska termen ”Corporate Governance”, pågått under tjugohundra-talets fem första år. För att råda bot på missförhållandena har man på olika håll utarbetat koder och metoder för att strama upp redovisnings- och ersättningsprinciper i bolagen. I Sverige har detta skett genom den kod för bolagsstyrning som utarbetats. Detta kan emellertid få konsekvenser för de fackliga representanternas förutsättningar att arbeta inom svenska bolagsstyrelser, framför allt vad gäller kraven på arbetstagarnas kompetens och oberoende. Detta hävdar **Magnus Lundberg** och **Niklas Bruun** i sin artikel och de menar att man mer eller mindre helt förbisetat styrelserepresentationsfrågan i reformarbetet. Mot bakgrund av erfarenheterna av facklig styrelserepresentation hävdar de bägge författarna att denna för fack och anställda fortfarande har viktiga funktioner att fylla och att de missbruk som förekommit från företagsledningars sida i olika länder inte

kan motivera att styrelserepresentationen ställs på undantag.

Den stigande arbetslösheten under 1990-talet drabbade sedvanligt grupper med korta utbildningar. Dessa gruppers position på arbetsmarknaden försvagades dessutom ytterligare i och med gymnasieskolans reform, då tvååriga utbildningar förlängdes med ett år. För att möta den stigande arbetslösheten och stärka individer med korta utbildningar expanderades vuxenutbildningen i Sverige under denna period genom att öronmärkta statsbidrag delades ut till kommunerna avsedda för vuxenutbildning till arbetslösa individer. Detta, tillsammans med det senare införda Kunskslyftet, gjorde att andelen av arbetskraften som deltog i komvux ökade markant. Vilka effekter hade dessa satsningar? **Anders Stenberg** sammanfattar i vinternumrets tredje artikel nationalekonomiska studier som gjorts på teoretiska

vuxenstudier, då i första hand komvux, och dess ekonomiska effekter för den enskilde individen. Stenberg konstaterar att de svenska utvärderingar av vuxenutbildning som genomförts kan delas upp i två grupper: generella studier och studier inriktade på arbetslösa. De generella studierna av komvux är få, där ett huvudskäl är bristen på bra datamaterial. Resultaten från de svenska studier som ändå gjorts är motstridiga. Utvärderingar inom vuxenutbildning för arbetslösa är främst koncentrerade till deltagare i Kunskslyftet. Vid en jämförelse med yrkesinriktade utbildningar för arbetslösa tycks, åtminstone på kort sikt, de teoretiska utbildningarna vara mindre effektiva vad gäller löneinkomsternas storlek för de enskilda individerna.

Ulla Arnell Gustafsson
Viktoria Liss